

LIJEČENJE UPALNIH REUMATSKIH BOLESTI- SAŽETAK

Reumatske bolesti su bolesti koje primarno zahvaćaju zglobove i strukture oko zglobova, a katkad se manifestiraju i na drugim organima i organskim sustavima. To osobito može doći do izražaja ako su posrijedi upalne reumatske bolesti, koje predstavljaju dijagnostički i terapijski izazov. Najčešće upalne reumatske bolesti su reumatoidni artritis i grupa upalnih reumatskih bolesti koje nazivamo spondiloartritisima. U reumatoidnom artritisu mogu biti zahvaćeni svi zglobovi u tijelu, a najčešće su to zglobovi prstiju šaka, ručni zglobovi, laktovi, ramena i koljena. Bolest se manifestira bolnim oteklinama i deformacijama, koje znatno smanjuju funkcionalnu sposobnost bolesnika. Spondiloartritis su raznolika grupa upalnih reumatskih bolesti, a s obzirom na dominantnu zahvaćenost, načelno ih možemo podijeliti u periferni i aksijalni oblik bolesti. U aksijalnom obliku su pretežno zahvaćeni kralježnica i zglobovi sa stražnje strane zdjelice, sakroilijakalni zglobovi.

Upalne reumatske bolesti povezane su sa smanjenom kvalitetom života. U njihovu liječenju primjenjuju se opće mjere, funkcionalno liječenje i tradicionalni lijekovi, a zadnjih 14 godina u Hrvatskoj, a u svijetu dulje od 20 godina, na raspolaganju su nam i biološki lijekovi. Ti lijekovi dramatično su promijenili prognozu bolesnika s najčešćim upalnim reumatskim bolestima, a njihov pozitivan učinak vidljiv je u sve rjeđim slučajevima teškog invaliditeta, kakav se u ordinacijama susretao prije ere primjene biološke terapije.

Biološki lijek je lijek čija se djelatna tvar proizvodi ili izlučuje iz biološkog izvora (ljudskog, životinjskog ili mikrobiološkog). To mogu biti imunološki lijekovi (cjepiva, toksini, serumi i proizvodi alergena), lijekovi iz ljudske krvi ili ljudske plazme (npr. albumin ili imunoglobulini), oni dobiveni biotehnološkim postupcima (postupci koji uključuju uporabu živih sustava ili

organizama), lijekovi za naprednu terapiju (koji se temelje na genskoj terapiji, terapiji somatskim stanicama ili tkivnom inženjerstvu) i ostali lijekovi dobiveni iz biološkog izvora (npr. heparin ili pankreatin). Dakle, u biološke lijekove spadaju monoklonska protutijela, hormoni, citokini, čimbenici zgrušavanja krvi i cjepiva.

Biološki lijekovi djeluju na različitim razinama imunoloških procesa, koji igraju ključnu ulogu u razvoju reumatskih bolesti. Biološki lijekovi se nazivaju i biofarmaceutici, što znači da su to tvari proizvedene biotehnološkim metodama, a najčešće je riječ o bjelančevinama proizvedenima metodama genetičke rekombinacije. Geni koji kodiraju određenu bjelančevinu ugrade se u živu stanicu koja počinje proizvoditi željenu bjelančevinu. Ona se, potom vrlo složenim postupcima ekstrahira, pročišćuje i kao djelatna tvar koristi u proizvodnji određenog lijeka. Biološki lijekovi su biološke molekule, znatno veće i složenije od klasičnih lijekova. Za usporedbu, acetilsalicilna kiselina ima 21 atom a IgG protutijelo čak 25.000 atoma.

Prvi biološki lijek za liječenje upalnih reumatskih bolesti, registriran u Sjedinjenim Američkim Državama još 1998. godine, bio je etanercept, lijek usmjeren na blokiranje male bjelančevine, citokina, čimbenika nekroze tumora-alfa (engl. *Tumor Necrosis Factor - alpha*, skr. TNF-alfa), važnog u razvoju upalnog procesa koji potiče upalu i igra ključnu ulogu u pojavi lezije kože te upale zglobova. Uslijedio je razvoj i drugih lijekova koji blokiraju djelovanje TNF-alfa, a riječ je o monoklonskim protutijelima, bilo kimeričkim (sastavljenim od mišjeg i humanog dijela) ili humaniziranim, odnosno humanim, koja direktno blokiraju djelovanje te bjelančevine. To su infliksimab, adalimumab, golimumab i certolizumab-pegol. U liječenju bolesnika s upalnim reumatskim bolestima koristimo i tocilizumab i sarilumab- blokatori interleukina-6, rituksimab - usmjeren na posebnu vrstu limfocita CD20, sekukinumab i iksekizumab - blokatori interleukina - 17 i ustekinumab - blokator interleukina 12/23 a dolaze i brojne nove terapijske opcije biološke

terapije. Biološki lijekovi predstavljaju novu mogućnost liječenja bolesnika s reumatskim bolestima, koji ne reagiraju na uobičajene lijekove i metode.

Primjenom bioloških lijekova kod radno aktivnih osoba postižu se bolja produktivnost i smanjenje izostanka s posla, a u konačnici ti lijekovi imaju i povoljan farmakoekonomski profil.

Važno je napomenuti da biološke lijekove koristimo samo za bolesnike kod kojih nema odgovarajućega terapijskog odgovora na tradicionalne lijekove, a prema kriterijima koje je donijelo Hrvatsko reumatološko društvo, što je prihvatio i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

